

MAZARS AS
Fridtjof Nansens vei 19
0369 OSLO

VÅR REFERANSE
22/14040

DERES REFERANSE

DATO
26.04.2023

Tilsynsrapport

1 Innledning

Finanstilsynet sendte anmodning om redegjørelse til Mazars AS (heretter Mazars) den 9. desember 2022 vedrørende revisor sin akseptvurdering av revisjonen av selskap A1 sitt årsregnskap for 2021. Mazars påtok seg revisjonen i november 2022.

2 Oppdragsgjennomgang – selskap A1

2.1 Aksept av nytt revisjonsoppdrag

2.1.1 Historikk før aksept

Selskap A1 er morselskap i et konsern, med formål om å investere i verdipapirer og utvikling av fast eiendom, og alt som står i naturlig sammenheng med dette.

Konsernet besto ved utgangen av 2021 av 21 selskap. Basert på årsregnskapene for 2021 hadde 12 av selskapene negativ egenkapital, bank- og kontantbeholdning for konsernet var på tnok 1 363 og 14 av selskapene hadde negativ arbeidskapital. Konsernet hadde en bokført arbeidskapital på tnok 5 456. I omløpsmidler inngikk imidlertid uregulerte tomter til en bokført verdi av tnok 35 200.

Det fremgår av kunngjøring i Foretaksregisteret at Mazars ble registrert som selskap A1 sin revisor i november 2022, med virkning for revisjon av årsregnskapet 2021. Mazars påtok seg samtidig revisjonen av en rekke konsernselskaper. I denne rapporten er det henvist til to datterselskap benevnt henholdsvis C1, C2 og C3.

Selskap A1 har en lang historikk med revisjonsberetninger fra tidligere revisorer med forbehold og presiseringer, samt negativ konklusjon. Årsregnskapet har i perioden 2011 til 2020 blitt avgitt etter lovens frist, og i 2013, 2015, 2016, 2017, 2018 og 2019 ble det tatt ett eller flere forbehold i revisjonsberetningen.

I revisjonsberetningen for årsregnskapet 2020, ble følgende modifikasjoner tatt inn i revisjonsberetningen:

"Vi har ikke hatt mulighet til å kontrollere verdsettelsen og eksistensen av bokført fordring på selskap C2 på tnok 11 908 og fordring på selskap C1 på tnok 48 661. Fordringene utgjør hoveddelen av aktivasiden i balansen og det foreligger en risiko for at regnskapet kan være vesentlig feil og misvisende som følge av forholdet."

"I selskapets eiendeler inngår eiendom kjøpt fra nærstående aksjonær for tnok 20 000. Vi har ikke vært i stand til å innhente tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis til å kunne konkludere på at verdien av denne eiendommen kan forsvares. Transaksjonen er ikke registrert i Brønnøysundregistrene.", og

"På grunn av disse forholdene har vi ikke vært i stand til å fastslå hvorvidt årsregnskapet er avlagt i samsvar med lov og god regnskapsskikk."

Under punktet Andre forhold skriver tidligere revisor i revisjonsberetningen at *"Selskapets årsregnskap er avlagt etter utløpet av lovens frist for avleggelse av årsregnskap. Denne revisjonsberetningen erstatter tidligere avgitt revisjonsberetning, datert 31.08.2021. Selskapets årsregnskap var på dette tidspunktet ikke klart for revisjon."*

I selskap A1 sin balanse pr 31. desember 2020 var bokført verdi av bygninger tnok kr 48 629. Det legges til grunn at beløpet på tnok 20 000 som omtales i revisjonsberetningen, inngår i dette beløpet.

Følgende forhold ble tatt opp i nummerert brev, fra tidligere revisor til selskap A1, etter 2020 revisjonen:

- Manglende revisjonsbevis for å kunne uttale seg om verdi av fordringer på selskap C1 og C2
- Manglende rapportering på aksjonær av tilleggsutbytte
- Manglende revisjonsbevis for å kunne uttale seg om verdi på fritidsbolig
- Manglende bekreftelse på transaksjon mellom nærstående parter (aksjeloven § 3-8)
- Utleie av bolig til leiepris under markedspris
- Vurdering av innberetningsplikt på nedskrivning av fordring på nærstående
- Årsregnskap ikke avlagt i tide
- Opphør av revisjonsoppdrag etter revisorloven § 9-6

Mazars mottok i begynnelsen av oktober 2022 en henvendelse fra et annet revisjonsselskap med forespørsel om Mazars kunne påta seg revisjonen av selskap A1 og andre konsernselskap. Henvendelsen fra dette revisjonsselskapet kom på vegne av ledelsen i selskap A1, og bakgrunnen for henvendelsen var at dette revisjonsselskapet hadde kommet i en mulig interessekonflikt i forbindelse med sin egen akseptvurdering vedrørende revisjon av selskap A1 sitt årsregnskap.

I mai 2022 ansatte konsernet en CFO med lang erfaring fra revisjon og økonomi. Vedkommende ble ansatt for å hjelpe med opprydding i rutiner og likviditet i konsernet.

2.1.2 Revisors handlinger og vurderinger

I det følgende oppsummeres de handlinger og aktiviteter som Mazars utførte fra henvendelse om revisorskifte kom i begynnelsen av oktober 2022, til samordnet registermelding ble sendt den 8. november 2022. Informasjonen er i stor grad hentet fra dokumentene "Tilsvare – Anmodning om redegjørelse" og "Vedlegg 6.3 – Notat knyttet til vurdering av aksept".

Perioden fra begynnelsen av oktober 2022 til 14. oktober 2022:

- Som følge av forespørselen om å påta seg revisjonen av selskap A1 med flere andre selskap i samme konsern, ble det igangsatt en innledende undersøkelse hvor tre partnere ble involvert i vurderinger og kvalitetskontroll av akseptprosessen. Det fremgår av skriftlig redegjørelse og mottatt dokumentasjon at følgende handlinger og aktiviteter ble utført av Mazars i denne perioden:
 - a) Det ble avholdt flere møter med ledelsen i selskap A1 og konsernets eksterne regnskapsfører.

- b) Det ble innhentet dokumentasjon fra revisjonselskapet som henvendte seg til Mazars vedrørende dette selskapets akseptvurdering av selskap A1.
- c) Det ble innhentet utkast på årsregnskap 2021 for alle selskap som var gjenstand for revisjonsplikt, samt tilgang til ekstern regnskapsførers regnskapssystem.
- d) Det ble utarbeidet organisasjonskart for konsernet for å få oversikt over struktur.
- e) Det ble gjennomført flere samtaler med tidligere revisor, samt innhenting av nummererte brev.
- f) Det ble besluttet gjennomført utvidet IB-kontroll på 2021 regnskapet for å sikre at det ikke forelå vesentlige feil.
- g) Det ble innhentet ekstern verdsettelsesrapport (verdijustert egenkapital) for selskap C3 fra mars 2022.
 - Under tilsynet har revisor redegjort for at det ikke foreligger noen eksplisitt skriftlig vurdering fra revisor vedrørende verdsettelsen, men at revisor bygde på mottatt dokumentasjon. Videre sier revisor at verdsettelsesrapporten ble drøftet i møter med ledelsen, med verdsetteren og internt i revisjonsteamet.
- h) Det ble foretatt en vurdering av soliditet, med konklusjon på at selskapet har tilstrekkelig soliditet.
- i) Innhenting av likviditetsbudsjett fra revisjonsklienten. Revisor konkluderte med at totale inntekter i strukturen sikrer tilstrekkelig likviditet over tid, men at gruppen har en stram likviditet som er utfordrende på kort sikt.

Når det gjelder de handlingene, aktivitetene og konklusjonene som er omtalt i punktene c, f, h og i, foreligger det ikke arbeidspapirer hvor det fremgår mer konkret hvilke handlinger og vurderinger revisor selv har gjort på disse områdene.

14. oktober 2022:

- Møte med ledelsen i selskap A1, med gjennomgang av funn og problemstillinger identifisert av Mazars under den innledende undersøkelsen frem til 14. oktober 2022. Møtoreferat foreligger, hvor revisor blant annet trekker frem følgende forhold:
 - a) *"Likviditet svakheter på samtlige selskap, blant annet usikkerhet knyttet til fortsatt drift, negative årsresultat, tapt egenkapital. Tvungen pant som er hovedsakelig årsaken til at tidligere revisor ikke kunne uttale seg om regnskapene. Selskapet har vært og er delvis under finansiell stress situasjon og svak likviditet."*
 - b) *"Ikke noe god likviditet i 2021. 2022 er forventet god likviditet og bedre resultat på de fleste selskapene."*

21. oktober 2022:

Mazars kontaktet tidligere revisor pr e-post vedrørende forespørsel om overtakelse av revisjonen av selskap A1. Henvendelsen vedrørte også overtakelse av flere andre selskap i konsernet. Tidligere revisor svarte på henvendelsen samme dag, og skrev følgende:

"Utover de forhold som fremkommer i disse brevene, samt de forhold som er kommunisert offentligheten gjennom vår konklusjon på årsregnskapet igjennom revisors beretning, og de forhold vi har snakket om i telefonmøter både med revisjonsteamet og påtroppende oppdragsansvarlig revisor, er vi ikke kjent med forhold som skulle tilsi at dere ikke kan påta dere vervet som revisor for disse selskapene. Konsernet har vært sene med oppgjør til revisor."

26. oktober 2022:

Revisor dokumenterte akseptvurdering av selskap A1 med underkonsern. Revisor har blant annet dokumentert følgende i akseptvurderingen:

- På punktet "Security and stability of the business sector" har revisor satt risk rate til "High", samt lagt inn følgende kommentar: *"Det er flere forhold som resulterer til vår vurdering som høy risiko på dette feltet: 1. Det har vært likviditets problematikk i konsernet som også er nevnt av tidligere revisor. Dette er også som resultat av Covid-19 pandemien hvor markedet selskapet opererer i har vært ustabil. 2. 2021 regnskapet er ikke levert på flere selskaper grunnet manglende revisjon. Dette er hovedsakelig på grunn av likviditet. 3. Det er potensiell ny kunde for oss og vi ønsker å være forsiktige, vi vil kartlegge prosesser i detaljer dersom vi aksepterer og innhente nødvendig forståelse og bekreftelser."*
- På punktet "Pressure for achievement of certain financial results" har revisor satt risk rate til "Medium", samt lagt inn følgende kommentar: *"Det er likviditetsmessige svakheter i konsernet og ledelsen jobber med å rydde opp i dette. Konsernet har foretatt noen steg – betalt gjeld på ca. 27 MNOK og utført 3-8 transaksjoner. De har fremskaffet kontrakt med XXX og foretatt andre tiltak som bidrar til å forbedre likviditeten. Videre har konsernet ansatt YYY for å bistå med slike transaksjoner. Ledelsen vurderes kompetente blant annet ny CFO som har ca. 15 års erfaring som revisor startet i mai 2022. Risikoen knyttet til dette vurderes medium."*
- På punktet "Going concern issues" har revisor satt risk rate til "High", samt lagt inn følgende kommentarer: *"På noen av selskapene er det stor usikkerhet knyttet til fortsatt drift."*
- På punktet "If rating risk please describe the safeguards put in place" skriver revisor følgende: *"Vi har iverksatt flere tiltak som utføres før vi aksepterer oppdraget, se arkfane "Notat knyttet til aksept av oppdraget". I tillegg til dette, se hvitvaskingskontrollen på hvert selskap for detaljer hvor vi kommenterer safeguards på hvert enkelt selskap dersom det vurderes nødvendig."* Notatet det vises til vedrører notatet som er omtalt ovenfor den 14. oktober 2022.

28. oktober 2022:

Avtale om krav knyttet til aksept av revisjonsoppdraget for selskap A1 med tilhørende datterselskap ble signert av begge parter. Følgende forutsetninger ble, i stikkords form, tatt inn i avtalen:

- a) Betaling av all skyldig skattetrekk innen utgangen av oktober 2022
- b) Betaling av øvrig skyldig offentlige avgifter i løpet av november 2022, men senest i løpet av regnskapsåret
- c) Bruk av konto for skattetrekk eller løpende betaling fra november 2022
- d) Opprydding av konsernmellomværende i løpet av 2023
- e) En økonomifunksjon med tilstrekkelig kompetanse, og årsregnskapene for 2022 klare for revisjon ved utgangen av mars 2023
- f) Overføring av eierskap til tomter i løpet av 2023

Engasjementsavtale for revisjon av årsregnskap for selskap A1 og flere konsernselskap ble signert av begge parter.

8. november 2022

Samordnet registermelding til Foretaksregisteret med bekreftelse på at Mazars påtok seg revisjonen av selskap A1 ble sendt den 8. november 2022.

2.1.3 Revisors handlinger og vurderinger etter aksept

Tilsynet er rettet mot de handlinger og vurderinger som revisor gjorde før revisjonsoppdraget ble akseptert. For å gi et oversiktlig bilde av saken er det imidlertid relevant og også vise til enkelte vurderinger som daterer seg til tidspunkter etter at revisor påtok seg oppdraget.

Revisor har utført en risikovurdering i forbindelse med planlegging av revisjonen av 2021, som er dokumentert i dokumentet "Risikovurdering". Dokumentet er utarbeidet 9. november 2022 og gjennomgått av oppdragsansvarlig revisor 15. november 2022. Det fremgår av dokumentet at revisor mener at det er knyttet høy risiko til følgende områder:

- Fortsatt drift
- Gevinst/tap ved salg av aksjer og andre eiendeler
- Investering i datterselskap og tilknyttede selskap
- Mellomværende med eier og selskap i samme konsern

Revisor påpeker i dette dokumentet at likviditeten i konsernet er rystet og at det foreligger store spørsmålstegn knyttet til fortsatt drift.

2.1.4 Finanstilsynets vurderinger

Revisorloven § 9-2 omhandler revisors plikter ved forberedelse (aksept) av nytt oppdrag. Revisorloven § 9-4 tredje ledd, jf. ISQC1 punkt 27 a) krever at revisjonsfirmaet etablerer retningslinjer og rutiner for aksept av revisjonsoppdrag som sikrer at det innhentes informasjon som anses nødvendig ut fra omstendighetene, før et nytt revisjonsoppdrag aksepteres. Det fremgår videre av punkt 27 c) at retningslinjene og rutinene skal sikre at dersom det er identifisert forhold, og revisjonsfirmaet beslutter å akseptere revisjonsoppdraget, så skal det dokumenteres hvordan forholdene ble avklart. Tidligere revisors forbehold, presiseringer og negativ konklusjon i avgitte beretninger samt nummerte brev er eksempler på forhold som må avklares før aksept.

Det fremgår av ISA 220 punkt 12 at oppdragsansvarlig revisor skal forsikre seg om at egnede rutiner for aksept av revisjonsoppdrag er fulgt, og at konklusjoner som er trukket i den forbindelse er hensiktsmessige. Det følger av ovennevnte krav at påtroppende revisor som en del av akseptprosessen vurderer sannsynligheten for at revisjonsklienten er i stand til å avlegge et regnskap som lar seg revidere. Dersom det ikke er sannsynlig, skal ikke revisor påta seg oppdraget.

Tidligere revisor kunne ikke uttale seg om verdien og eksistensen av vesentlige konserninterne fordringer, samt en vesentlig eiendom, i 2020 regnskapet. Dette innebærer at påtroppende revisor, før oppdraget ble akseptert, skulle utført egnede handlinger rettet mot de identifiserte forholdene for å sikre tilstrekkelig grunnlag til å avgi en umodifisert revisjonsberetning vedrørende disse postene for 2021.

Verdien av konsernfordringene i 2021 regnskapet til selskap A1 var avhengig av likviditetssituasjonen i selskapene C1 og C2, som igjen var avhengig av likviditetssituasjonen til selskap lenger ned i konsernet. Revisor har innhentet et likviditetsbudsjett for deler av konsernet for perioden mai 2022 til juni 2023. Likviditetsbudsjettet er utarbeidet av ledelsen i selskap A1. Finanstilsynet kan ikke se at det foreligger dokumentasjon som underbygger at revisor har gjennomgått og vurdert kvaliteten på budsjettet.

Basert på den høye risikoen revisor flagget på likviditetsområdet under akseptprosessen og den anstrengte finansielle situasjonen som fremgår av årsregnskapene til flere av konsernselskapene for 2021, mener Finanstilsynet at det forelå forhold som tilsier at revisor skulle kritisk vurdert og dokumentert den

finansielle stillingen for de aktuelle konsernselskapene, samt likviditetsbudsjettet utarbeidet av klienten. Likviditetsbudsjettet var sentralt i den totale vurderingen, og følgende forhold skulle vært vurdert av revisor:

- a) En betydelig del av de budsjetterte inntektene kommer fra avtaler med offentlig myndighet. Finanstilsynet mener at revisor skulle dokumentert sin vurdering av om det forelå begrensninger i hvordan disse midlene kunne brukes.
- b) Konsernet var i en presset situasjon med tanke på at tidligere revisor ville trekke seg, og flere av selskapene i konsernet kunne bli tvangsoppløst som følge av manglende innlevering av årsregnskap. Med dette utgangspunktet skal revisor utøve profesjonell skepsis til skjønnsmessige vurderinger lagt til grunn for likviditetsbudsjettet av ledelsen.

Revisor har innhentet verdivurdering av selskap C3. Finanstilsynet kan ikke se at det foreligger dokumentasjon av revisor sine handlinger og vurderinger av denne verdivurderingen. Verdivurderingen opererer med et stort spenn i verdjustert egenkapital, fra et beløp på tnok 432 926 til tnok - 15 600. Verdivurderingen ble utarbeidet i mars 2022, og det var stor usikkerhet i hyttemarkedet fra dette tidspunktet og frem til oktober 2022. Finanstilsynet mener at revisor skulle foretatt en vurdering av verdsettelsesrapporten som en del av aksept vurderingen.

Det fremgår av "Tilsvar – Anmodning og redegjørelse" at det ble innhentet utkast til årsregnskap for alle selskap som var gjenstand for revisjon i 2021, samt at det ble gitt tilgang til regnskapskontorets regnskapssystem for alle selskapene. Det fremgår videre av "Vedlegg 6.3 – Notat knyttet til vurdering av aksept" at det før aksept av oppdraget ble foretatt en nøye gjennomgang av bokførte tall for både 2021 og 2022 for å skaffe mer detaljer om selskapene. Det foreligger ikke arbeidspapirer som dokumenterer hvilke handlinger og vurderinger revisor har gjort ved gjennomgang av regnskapene med hensyn til den utfordrende likviditetssituasjonen og risikoen knyttet til fortsatt drift for noen av selskapene i konsernet. Finanstilsynet mener at revisor skulle foretatt en dokumentert vurdering av den finansielle stillingen i de aktuelle konsernselskapene med hensyn til likviditet og fortsatt drift.

Når det gjelder verdien av eiendommen som er bokført til tnok 20 000, foreligger det ikke dokumentasjon som underbygger at revisor, på tidspunktet for aksept av revisjonsoppdraget, hadde innhentet tilstrekkelig og hensiktsmessig dokumentasjon til å uttale seg om verdien av denne posten i årsregnskapet for 2021.

Revisor har innhentet dokumenter og informasjon fra ulike kilder i forbindelse med akseptprosessen, samt oppsummert på et overordnet nivå de handlinger og aktiviteter som er utført i dokumentet "Vedlegg 6.3 – Notat knyttet til vurdering av aksept". Når det gjelder likviditetssituasjonen til konsernet, er det vanskelig å se at revisor vurderte denne på et tilstrekkelig detaljert nivå til at det var mulig å ta stilling til denne på tidspunktet for aksept. Det samme gjelder verdsettelsen av eiendommer.

Basert på gjennomgående manglende dokumentasjon av revisor sin vurdering av likviditetssituasjonen, verdsettelse, utkast til årsregnskaper, regnskapsrapporter for 2022 og fortsatt drift situasjonen til de enkelte selskap, mener Finanstilsynet at revisor på tidspunktet for aksept av oppdraget ikke hadde utført tilstrekkelig med handlinger og vurderinger for å kunne vurdere verdien og eksistensen av konsernfordringene og verdien av eiendommen, som tidligere revisor ikke kunne uttale seg om.

Finanstilsynets vurdering er at manglende vurdering og dokumentasjon av ovennevnte forhold innebærer overtredelse av revisorloven § 9-4 tredje ledd, jf. ISQC1 punkt 26-28, ISA 220 punkt 12 og ISA 300 punkt 6 samt ISA 540 punkt 11 og 32.

3 Oppsummering

Finanstilsynet har avdekket mangler ved og mangelfulle vurderinger og dokumentasjon av revisors akseptvurdering. Forholdene utgjør brudd på revisorloven § 9-4 3 ledd.

Revisor har en sentral rolle i å forhindre at revisjonspliktige virksomheter som ikke drives i samsvar med lover og regler, kan fortsette virksomheten. Plikter knyttet til aksept og videreføring av oppdrag, er derfor sentrale for revisjonsinstituttet.

Finanstilsynet anmodet revisjonsselskapet i foreløpig tilsynsrapport om å gjennomgå sine retningslinjer og rutiner på området aksept og videreføring av revisjonsoppdrag, samt påse at disse er av en slik kvalitet at de bidrar til at revisjonsselskapet oppfyller kravene etter revisorloven og revisjonsstandardene.

Revisjonsselskapet viser i sitt tilsvarende til at det basert på Finanstilsynets foreløpige rapport er utarbeidet et standard arbeidspapir som skal sikre at revisjonsselskapet på en bedre måte dokumenterer nødvendige vurderinger, både ved overtakelse av revisjonsoppdrag fra annen revisor og ved ny kunde som tidligere ikke har hatt revisor. I tillegg vises det til ISQM1 og Acceptance and continuance questionnaire update 20.10.2022.

Finanstilsynet tar tiltakene til etterretning.

For Finanstilsynet

Anders Grini
senior tilsynsrådgiver

Cato Grønnern
tilsynsrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevne signaturer.